

21 En weer vertrok Jezus;
hij week uit naar het gebied van Tyrus en Sidon.

Ook Jezus gaat wel eens over de grens
En dat is maar goed ook.
Anders was de Domkerk nooit gebouwd.
Dan waren wij nog altijd de heidenen van vóór Willibrord.

Ook heidenen delen in het verbond tussen God en Israël.
Zo gewoon wij dit vinden, zo volstrekt vreemd is het.
Een historische doorbraak.
Een keerpunt in het leven van Jezus.
En in het leven van zijn volgelingen. Een hemels visioen moet Petrus, en dat nota bene ná Pinksteren, overtuigen dat hij de drempel van het huis van de heidense Cornelius mag overtreden. Joodse volgelingen van Jezus hebben er ook na Pinksteren nog grote moeite mee te accepteren dat het Evangelie ook de heidenen verkondigd wordt.

Deze doorbraak, van Israël naar de heidenvolken: de profeet Jesaja is er vol van, zoals we hoorden in de eerste lezing deze morgen.

De belofte van de Eeuwige voor állen
die over het recht waken, het strenge recht,
gerechtigheid doen, met inbegrip van barmhartigheid
en de sabbat onderhouden, inclusief een sabbatsleven alle dagen van de week, ongeacht of zij Israëlieten, eunuchen, vreemdelingen of proselieten zijn.

Een doorbraak, ongehoord. Jood en heiden, ja, de eunuch, de gecasteerde, de méér dan besneden heiden. Eunuchen, die hun afgesneden lichaamsdelen op sterk water hun leven lang bij zich droegen, om na hun dood als compleet mens begraven te kunnen worden.

Welkom in het huis van God!

De eunuch, de ontmande ook?

Die volgens de Thora (Deut. 23: 2) in de vergadering van de God van Israël niet komen mag.

Juist die ook.

Hem zal Ik geven in mijn huis en binnen mijn muren een hand en een naam.

Een *jad* en een *sjem*.

Ja, we horen het goed.

Jad wasjem.

Nu de plek in Jeruzalem van het grote, altijddurende gedenken van de moord op Israel in het hart van het christelijke Europa.

Jad wasjem.

Een belofte voor eunuchen, gecasteerden.

Een groter goed dan zonen en dochters, een eeuwige naam die niet zal worden weggemaaid.

Want –

Want mijn huis van gebed zal huis van gebed heten voor álle gemeenschappen.

Een huis van gebed voor alle volken!

Hoe vaak heb ik deze Hebreeuwse woorden niet gespeld als opschrift op een synagoge.

De synagoge aan de Springweg: een huis van gebed voor allen.

Voor ons hier in de Domkerk dus ook.

En weer vertrok Jezus.

Hij gaat naar buiten, schrijft Mattheüs.

Letterlijk: naar het buitenland.

Hij trekt de grens van Israël over.

Dat doet Hij niet vaak en – zo hebben we de indruk – niet graag.

Joden laten zich niet met heidenen in.

Jezus, als Jood, gaat naar de heidenen.

Naar het gebied van Tyrus en Sidon, het huidige Libanon.

Noordelijker is Jezus nooit geweest.

Nooit was Hij, geografisch gesproken, dichterbij ons hier in Utrecht.

Hij week uit naar het gebied van Tyrus en Sidon.

Uitwijken – hoezo: uitwijken?

Volgens Frans Breukelman is het werkwoord 'uitwijken' of 'ontwijken' een sleutelwoord in het Evangelie naar Mattheüs.

Het begint met de wijzen uit het oosten, heidense magiërs, van wie niet wordt gezegd dat zij na de aanbidding van het Kind terugkeren, maar dat zij uitwijken, tenslotte ontwijken zij Jeruzalem. En daar hebben ze ook alle reden voor. Koning Herodes namelijk.

Daarop wijkt Jozef met Maria en het kindeke Jezus uit naar Egypte, buiten Israël en Jeruzalem dus. Bij terugkeer uit Egypte wijkt hij uit naar Galilea, weliswaar nog net binnen Israël, maar buiten Juda en Jeruzalem, naar de grens van het heilige land, het Galilea der heidenen.

Deze beweging van het uitwijken, het ontwijken van Jeruzalem zet zich voort in het leven van Jezus. Steeds verder gaat Hij bij Juda en Jeruzalem vandaan in het land Israël, tot aan de grens, tot over de grens, tot in het land van de heidenen.

Op vier plaatsen vertelt Mattheüs over deze terugtrekkende beweging:

Na de gevangenneming van Johannes de Doper: wijkt Jezus uit naar Galilea.

Wanneer Farizeëën Hem willen doden: wijkt Hij uit naar elders.

Na de dood van Johannes: wijkt hij per boot uit naar een afgelegen plaats.

En in onze tekst, laatste in dit viertal: wijkt Jezus uit Israël, is nu helemaal in het land der heidenen.

Wendt Jezus zich af van Israël?

Integendeel, het uitwijken naar de heidenen, over de grens van Israël heen, blijkt nu juist de beweging naar Jeruzalem te zijn – de lezing van komende zondag – om daar overgeleverd en gekruisigd te worden. En op te staan. De tweede helft van het Evangelie, vanaf volgende week dus, staat in dat teken: het opgaan naar Jeruzalem.

Dat Jezus uitwijkt naar het heidenland, wil dus zeggen: Hij ontwijkt Jeruzalem, zo ver mogelijk, tot in het hoogste noorden, tot in het hart van het heidendom.

Zo vertelt Mattheüs de kern van zijn verhaal: de grote wending van Israël naar de volken. Als een paradox: juist in het opgaan van Jezus naar Jeruzalem voltrekt zich de beweging van Israël naar de heidenen, als met een grote omweg, via het hoge noorden, de beweging die op het Pinksterfeest vanuit Jeruzalem zal doorbreken naar de vier windstreken, naar de einden der aarde.

Naar Utrecht ook. Maar dan zijn we intussen bijna zeven eeuwen verder. Hoe hoger naar het noorden, hoe trager het tempo.

Dit uitwijken vertelt het Evangelie van deze ochtend ons als een oogcontact tussen Jezus en een heidense vrouw. Nou ja, oogcontact...

22 Plotseling klonk de roep van een Kanaänitische vrouw die uit die streek afkomstig was:
'Heb medelijden met mij, Heer, Zoon van David!
Mijn dochter wordt vreselijk gekweld door een demon.'
23 Maar hij keurde haar geen woord waardig.

En zie, een vrouw!
De roep van een vrouw. Een moeder.
Een roep? Nee, een schreeuw!

Ook zij gaat naar buiten, horen we Mattheüs zeggen.
Net als Jezus. Beiden gaan naar buiten.
Jezus buiten zijn land. De vrouw buiten haar huis, waar ze woont met haar dochter. Haar dochter, gefolterd door een demon. Een boze geest sloeg op een kwade dag boosaardig haar kind in bange boeien. Haar dochter is kwalijk bezet en bezeten. Zoals Maria Magdalena, uit wie Jezus maar liefst zeven duivelen wierp.

Ze hóudt het niet meer binnen, de moeder, wanneer ze hoort dat Jezus in de buurt is.
Eleèson, Kyrie!
Kyrie eleis!
Kyrie – tot drie maal horen we haar roepen: Heer!
Heer, ontferm u!
Christus, ontferm u!
Heer, ontferm u over ons!

Kyrie!
Het is als de schreeuw van de gemeente aan het begin van de eredienst!
De schreeuw van ontzetting vanwege de demonische bezetenheid van deze wereld.
Zoals deze week op de voorpagina van de krant: tussen de brandende puinhopen van haar huis een gewonde Georgische vrouw die het uitschreeuwt.

Kyrie, Zoon van David!
Zij kent dus de Joodse titel voor de Messias.
Zoon van David, een belijdenis uit heidense mond.

En Jezus?
Hij keurt haar geen woord waardig.

Hij antwoordt haar niet, zo letterlijk.
Hij negeert de schreeuw.
Hij zwijgt als het graf.
Als het graf, ja.

Geen antwoord.
Viermaal in dit Evangelie het werkwoord: antwoorden.
Om te beginnen: helemaal geen antwoord dus.
Vervolgens: Jezus antwoordt de discipelen.
En dan antwoordt Hij de vrouw, een- en andermaal.
Dan pas.

Zijn leerlingen kwamen naar hem toe
en vroegen hem dringend:
'Stuur haar toch weg,
anders blijft ze maar achter ons aan schreeuwen.'
24 Hij antwoordde:
'Ik ben alleen gezonden
naar de verloren schapen van het volk van Israël.'

De discipelen vinden het hele tafereel behoorlijk pijnlijk worden, niet goed voor de beeldvorming van Jezus. Het geschreeuw van dat mens.
Stuur haar weg!
Laat Jezus nu tenminste zeggen: wegwezen, jij!

Jezus antwoordt de discipelen.
Niet zegt Hij: ja, stuur haar weg.
Maar zo mogelijk veel radicaler zegt Hij via zijn antwoord aan de discipelen tegen haar dat zij zelf beter kan maken dat ze wekomt.
Een heidin als zij heeft niets van Hem te verwachten.
Hij is immers alleen gezonden naar de verloren schapen van het huis van Israël.
Met die instructie had Hij zijn twaalf discipelen ook op pad gestuurd: 'Sla niet de weg naar de heidenen in en bezoek geen Samaritaanse stad. Ga liever op zoek naar de verloren schapen van het volk van Israël' (10:5v.)

25 Maar zij kwam dichterbij, wierp zich voor hem neer
en zei: 'Heer, help mij!'
26 Hij antwoordde: 'Het is niet goed
om de kinderen hun brood af te nemen
en het aan de honden te voeren.'

Zij, zij geeft niet op.
Als moeder in nood is zij eenvoudig doof voor alle mannenstemmen die redelijk of niet redelijk op haar inpraten.
Haar kind!

Ze werpt zich voor Jezus neer.
Teken van diepste eerbied, zeggen we dan.
Ja, mooi.
Maar wat ze feitelijk doet, is zich gewoon laten vallen voor de voeten van Jezus.
Zijn weg blokkeren.
Hem letterlijk over zich laten struikelen.
Stap maar over me heen.

Kyrie! Heer!
Boèthei moi! Help mij!

En Jezus?
Hij stapt niet over haar heen.
Hij kan niet meer om haar heen.
En voor het eerst: oogcontact.
Zeg dan tenminste iets tegen me.
In Gods naam.
En Jezus zegt – vanuit de hoogte, tegen deze vrouw in het stof, deze radeloze moeder:
'Het is niet goed om de kinderen hun brood af te nemen en het aan de honden te voeren.'

Onze oren kunnen wij niet geloven.
Dit is Jezus niet. Dit kan onze Heiland niet zijn. Zo kennen we Hem niet.
Inderdaad, wat u zegt, zo kennen we Hem niet.
Het brood van de kinderen, van het Joodse volk, dat neem je hen niet af.
Zowel vòòr als ná deze geschiedenis vertelt Mattheüs over de vermenigvuldiging van het brood,
tot tweemaal toe dus: brood voor de Joden. Voldoende voor alle twaalf stammen van Israël.
Dat neem je hen niet af om het aan heidenen te geven.
Aan heidense honden.

27 Ze zei: 'Zeker, Heer,
maar de honden eten toch
de kruimels op
die van de tafel van hun baas vallen.'
28 Toen antwoordde Jezus haar:
'U hebt een groot geloof!
Wat u verlangt, zal ook gebeuren.'
En vanaf dat moment
was haar dochter genezen.

Stilte.
En de geslagen moeder?
De tot op haar botten beledigde heidense?

Zeker, Heer!
Ja, natuurlijk, Kyrie!
U hebt gelijk.

Over honden gesproken.

Maar U weet hoe honden de kruimels oplikken die van de tafels van hun bazen vallen.
Begrijpt u? Als dat zou kunnen.

En dan,

dan antwoordt Jezus – de vierde en laatste keer – in vol en open oogcontact:

O, vrouw!

Vrouw, groot is je geloof.

Machtig sterk je vertrouwen.

Zoals de heidense centurio in Kapernaüm, een tijdje geleden, over wie Jezus zich zo verbaasde dat Hij tegen zijn volgelingen zei: 'Ik verzeker jullie; bij niemand in Israël heb ik zo'n groot geloof gevonden' (8:10).

En dat, terwijl in de lezing van vorige zondag, het klein geloof uitgerekend van de Jood Petrus aan het licht is gekomen. Nota bene.

Uw wil geschiede!

Dat horen we Jezus zeggen.

Nu niet tegen zijn Vader in de hemel.

Maar tegen deze moeder op aarde.

En vanaf dat moment was haar dochter genezen.

Genezen op afstand.

Geen aanraking nog.

Nee, nog niet. Zoals de centurio van Kapernaüm: 'Heer, ik ben het niet waard dat u onder mijn dak komt, u hoeft alleen maar te spreken en mijn slaaf zal genezen' (8: 8).

Nog geen aanraking.

Zoals wel bij de Joodse dochter van Jäirus.

En zo eet de dochter van Tyrus en Sidon als een hond onder de tafel de kruimels die de dochter van Jäirus laat vallen.

Op afstand de woorden: er zij licht!

En licht is er.

Het demonische duister verdreven.

De demon – ja, waar blijft de demon?

Uitgedreven, verder nog naar het noorden, tot over de rand van het land, tot in de afgrond daarginds, de uiterste duisternis, de wateren onder de aarde.

Tot in onze Lage landen bij de zee.

Lieve gemeente, zó dus wijkt Jezus uit.

En gaat Hij over de grens. Hij ook.

Deze beslissende wending vindt plaats in Sidon, in Libanon dus.

Niet voor de eerste keer trouwens.

Zo nieuw is het Nieuwe Testament nu eenmaal niet.

Als in de dagen van Elia.

De dagen van de koningsdochter uit Sidon, Izebel.

Toen de profeet Elia het huis binnen ging – hij wel – van een vrouw uit Zarfat bij Sidon.

Toen de Joodse profeet en de heidense vrouw in hetzelfde huis waren: méér dan aanstootgevend.

Toen de Joodse profeet de schreeuw hoorde van een heidense vrouw en de gestorven zoon weer levend in de armen van zijn moeder legde.

Jezus gaat hier Elia achterna.

In het volgende hoofdstuk horen we dan ook dat sommigen Hem voor Elia houden.

Met deze confrontatie tussen Jezus en de vrouw zijn we in het hart van het Evangelie. En hier verliest Jezus het duel. De heidense vrouw vangt Hem in zijn eigen woorden. Zij overtuigt Hem van de zin en de betekenis van zijn eigen Evangelie (Noordmans).

Het hart van het Evangelie?

Het heil is uit de Joden.

*Zijn daden, zij zullen
de aarde vervullen,
voor Jood en voor heiden
door dood en door lijden ...*

Door dood en door lijden.

Jezus gaat op naar Jeruzalem door zo ver als mogelijk is uit te wijken, tot in het hoge noorden, tot in het hol van de heidense leeuw.

Hierna gaat Jezus op naar de heilige stad.

Naar Goede Vrijdag.

Naar Pasen.

Naar Hemelvaart.

Naar Pinksteren.

Om dan – in zijn Geest - terug te keren in Tyrus en Sidon.

Om dan in zijn dienaar Willibrord de Noordzee over te steken naar deze Lage landen bij de zee.

Om demonen uit ons uit te drijven.

De demon die de dochter van Sidon bezet hield.

Om de duizendvoudige daadkracht van de demonen van onze heidense landen te breken.

Kijk straks nog een keer naar de Jellingsteen buiten op het Domplein. In runenschrift de afkondiging: Christus drijft ze uit, onze demonen van huis uit.

Kom, gemeente, we gaan aan tafel, in de kring.

En eten het brood des levens met inbegrip van de kruimels van de tafel van onze Heer!

In de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

Amen.